

بررسی تأثیر عوامل اجتماعی سیاسی بر احساس امنیت

(مورد مطالعه: شهروندان شهر ایلام)

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۰۴/۰۹

تاریخ اصلاح: ۱۳۸۹/۰۷/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۰۱/۲۱

علی حسین حسین زاده^۱، عبدالرضا نواح^۲ و زهرا ساده میری^۳

چکیده

زمینه و هدف: این پژوهش پیمایشی کوشیده است تا تأثیر عوامل اجتماعی سیاسی مؤثر بر احساس امنیت را در بین شهروندان شهر ایلام در قالب نظریه‌هایی در سطوح خرد و کلان مورد بررسی قرار دهد. سپس فرضیات مورد نظر از این نظریه‌ها استخراج گردیده است. به منظور مطالعه تأثیر عوامل اجتماعی- سیاسی بر احساس امنیت، غیر از عوامل زمینه‌ای از متغیرهای پایگاه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، بزه دیدگی مستقیم و... استفاده شده است.

روش: این تحقیق بر اساس فرمول کوکران از یک نمونه ۳۸۴ نفری از بین شهروندان ۱۶ سال به بالای شهر ایلام در تابستان ۱۳۸۸ به روش تکمیل پرسشنامه حاصل شده و تحت آزمون‌های مختلف قرار گرفت. **یافته‌ها:** بر اساس یافته‌های به دست آمده بین سن و احساس امنیت، همبستگی معنادار و معکوسی وجود دارد. همچنین بین میزان احساس امنیت بین زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد. این فضا که آیا بین تحصیلات، اعتماد اجتماعی، بزه دیدگی مستقیم با احساس امنیت رابطه وجود دارد؟ تأیید شده است و این فرضیه که آیا بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت رابطه وجود دارد؟ تأیید نشده است.

نتیجه گیری: نتیجه‌گیری نشان داد که متغیرهایی همچون اعتماد اجتماعی، بزه دیدگی مستقیم، رعایت حقوق شهروندی و دینداری با برخی از ابعاد احساس امنیت (اجتماعی، سیاسی و اقتصادی) رابطه داشته‌اند و به عبارتی این فرضیات تأیید شده‌اند.

واژه‌های کلیدی:

امنیت، احساس امنیت، امنیت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، بزه دیدگی مستقیم، رعایت حقوق شهروندی

□ استاد: حسین زاده، علی حسین؛ نواح، عبدالرضا؛ ساده میری، زهرا (۱۳۹۱، بهار). بررسی تأثیر عوامل اجتماعی سیاسی بر احساس امنیت

(مورد مطالعه: شهروندان شهر ایلام). فصلنامه مطالعات مدیریت/انتظامی، ۷ (۱)، ۴۰-۵۶.

۱. عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

۲. عضو هیئت علمی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

۳. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

مقدمه

پیش شرط رشد و شکوفایی جوامع، سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی است و حصول این دو سرمایه، نیازمند امنیت، احساس امنیت و ایمنی است. این نیاز تا بدان جا ارزشمند و اساسی شمرده می‌شود که برخی بر این باورند که احساس امنیت بر وجود امنیت و امنیت بر معیشت مقدم است. بی تردید آنگاه که روح و جسم مردمان در آسودگی و آرامش خاطر باشد، تمام قوای ذهنی و جسمی آن‌ها معطوف به شکوفایی مادی و معنوی می‌گردد. شاید به همین منظور است که امام علی(ع) می‌فرماید: «نعمتی گوارتر از امنیت نیست». احساس امنیت از درون امنیت پدید می‌آید و استقرار می‌یابد و ارتقا و افزایش احساس امنیت موکول است به ارتقای پایداری امنیت. بنابراین احساس امنیت در بستر امنیت مشهود و عینی شکل گرفته و حاصل کارآمدی نظام اجتماعی تلقی می‌گردد (رادمنند، ۱۳۷۹: ۱۲). احساس امنیت برآمده از تعادل میان مجموعه متغیرهایی است که جامعه را در فضای اجتماعی مساعدی قرار می‌دهد که مردمان احساس امنیت می‌کنند و آرامش خیال دارند. ابعاد این امنیت، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، قضایی و نظامی است.

دغدغه امنیت، همزاد اندیشه بشری است. بشر پیش از آنکه به کاوش عملی برای استمرار حیات و بقا بپردازد به تفکر در ایجاد مأمونی مناسب جهت ابتنای سایر امور زندگی خود بر اساس آن بوده است. از این جا بود که مسئله بی‌دغدگی خود دغدغه انسان شد و اندیشیدن در باب این مسئله، تا کنون استمرار حیات وی را تضمین کرده است. مسئله امنیت هسته نهفته همه فعالیت‌های انسانی است و گاه حرص و شره دستیابی بیشتر به همین امنیت، ناامنی‌های زیادی را برای وی به دنبال داشته است. ناامنی در طول تاریخ همیشه معطوف به عوامل طبیعی خارجی از اراده انسان نبوده است، بلکه در بسیاری مواقع خود انسان اسباب و علل ناامنی خود را فراهم آورده است (کلمنتس، ۱۳۸۲: ۱۱). معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، نااطمینانی و مخاطرات است. با این تعریف، بخش اعظم رفتارهای فردی، گروهی و اجتماعی، صبغه‌ای امنیتی پیدا می‌کند؛ زیرا هیچ رفتاری فارغ از مخاطره و قدری تشویش نیست و اطمینان مطلق، میسر نیست. از سویی رفتار و اراده انسان‌ها، قابل کنترل کامل نیست، و حتی در صورت قابل کنترل بودن این امر مطلوب نیست؛ چرا که اطمینان و امنیت مطلق، پویایی را از جامعه گرفته و علم و تحقیق را تعطیل می‌نماید (نصیری، ۱۳۸۱: ۱۱۵).

اما امنیت بُعد ذهنی و احساسی نیز دارد. عنصر ذهنی و احساسی امنیت به سادگی در قالب محاسبات ریاضی و آماری نمی‌گنجد چون عنصر احساسی امنیت بیشتر مبتنی بر واکنش‌های روان‌شناختی انسان‌ها نسبت به خطر و اقدامات مقابله‌ای شکل می‌گیرد و متناسب با گوناگونی شخصیت‌ها، نگرش‌ها، اعتقادات و سایر عوامل روان‌شناختی، این واکنش‌ها می‌تواند متنوع و متفاوت باشد. به همین دلیل، فردی ممکن است با مشاهده صحنه تجمع مردم در خیابان احساس کند که در معرض خطر قتل قرار دارد اما فرد دیگری با مشاهده همزمان همان صحنه به این برداشت برسد که خطر سرقت وی را تهدید می‌کند. این در حالی است که ممکن است اساساً هیچ خطری متوجه آن دو نباشد. بنابراین پیچیدگی عنصر احساس و ذهنیت در امنیت نه فقط به تنوع افراد بر می‌گردد، بلکه علاوه بر آن ممکن است انسان در همان حالی که تهدیدی متوجه او نیست، احساس ناامنی کند یا برعکس در اوج ناامنی احساس امنیت داشته باشد (افتخاری، ۱۳۸۱: ۸).

احساس امنیت یا امنیت روانی را هنگامی می‌توان مورد اشاره قرار داد که فرد یا جامعه‌ای، از احساس کفایت، اعتماد و آرامش برخوردار باشد و از احساس دلهره، اضطراب و ترس رها شود. آنچه این وضعیت را به وجود می‌آورد، توقع و انتظار فرد در برآورده شدن و به کمال رساندن نیازهای فعلی و آینده خود می‌باشد و نیز آنچه این وضعیت را ایجاد می‌کند قابل پیش بینی کردن این نیازها و راه برآورده شدن آن‌ها و نیز معین کردن تهدیدها و شیوه کنترل آن‌هاست.

احساس امنیت برآمده از تعادل میان مجموعه متغیرهایی است که جامعه را در فضای اجتماعی مساعدی قرار می‌دهد که مردمان احساس امنیت می‌کنند و آرامش خیال دارند. ابعاد این امنیت، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، قضایی و نظامی است (تقوایی، ۱۳۸۵: ۹۴). احساس امنیت در این پژوهش متغیر وابسته است که تأثیر عوامل مختلف اجتماعی و سیاسی بر آن مورد بررسی قرار گرفته است.

پیشینه تحقیق

پیرامون مقوله احساس امنیت و عوامل مرتبط و مؤثر بر آن تحقیقاتی صورت گرفته که در اینجا به ذکر چند مورد پرداخته می‌شود:

۱- تحقیقی با عنوان «جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر تهران» توسط آتوسا مدیری انجام شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که جرم بیش از خشونت می‌تواند مانع حضور مردم در فضای شهری و کاهش احساس امنیت گردد. همچنین احساس امنیت رابطه قوی با جرم و خشونت نشان نمی‌دهد. براساس این پژوهش جرم و خشونت به میزان ۶۶/۷ درصد در کاهش دسترسی پذیری نمادین مؤثرند، با این همه، در مقام مقایسه بین تاثیر جرم و خشونت، جرم نقش مؤثرتری دارد. با این توصیف، نتایج پژوهش از نظریه جکوبز حمایت نمی‌کند. از سوی دیگر عدم وجود رابطه بین احساس امنیت و جرم و خشونت نشان می‌دهد که جرم و خشونت مانع حضور مردم می‌شود و محدودیت دسترسی پذیری در فضای شهری ایجاد می‌کند و همان گونه که زوکین والین به آن اشاره می‌کنند موجب زوال عرصه عمومی می‌گردد، هرچند احساس امنیت را از بین نمی‌برد. به عبارتی مردم گمان نمی‌کنند که اتفاق ناگواری که امنیت آن‌ها را تهدید خواهد کرد به وقوع بپیوندد. خلاصه اینکه احساس ناامنی از جریان‌های اصلی عرصه عمومی مرکز شهر تهران نیست ولی عدم حضور مردم و دسترسی پذیری از مسائل عرصه عمومی فوق است (مدیری، ۱۳۸۵).

همچنین پژوهشی با عنوان بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، پژوهشی پیمایشی است که توسط سعیده گروسی و جلال میرزایی انجام شده و در آن تلاش شده تا تاثیر شاخص‌های اعتماد اجتماعی بر احساس امنیت در میان دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی جیرفت بررسی شود. نتایج نشان داده که دانشجویانی که از گروه‌های قومی متفاوت هستند احساس امنیت اجتماعی مشابهی ندارند. همچنان که دختران متعلق به گروه‌های درآمدی متفاوت از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر تفاوت معنادار دارند و اعتماد بین شخصی پاسخگویان یعنی اعتماد به افراد خاص نزدیک که به طور روزانه با آن‌ها در تعامل هستند بر سطح احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تاثیر دارد (گروسی و میرزایی، ۱۳۸۵).

تحقیقی با عنوان بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی توسط الیاسی انجام شده است. بر اساس این تحقیق، امنیت در هر جامعه‌ای شرط اساسی توسعه در سطح فردی و کلان جامعه است. احساس امنیت و امنیت روانی و اجتماعی به همان اندازه وجود امنیت و شاید حتی بیشتر از

آن اهمیت دارد. بر اساس یافته‌های تحقیق، میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی پایین می‌باشد اگر چه نسبت به گذشته بهبود و افزایش یافته است. اکثر پاسخگویان عملکرد نیروی انتظامی را در سطح جامعه در خصوص ایجاد امنیت موفقیت‌آمیز عملکرد قوه قضاییه را به طور کلی ناموفق ارزیابی کرده‌اند (الیاسی، ۱۳۸۶).

مبانی نظری

با توجه به تجربیات موجود و مطالعات انجام شده و در نظر گرفتن شرایط بومی کشور، نظریه‌هایی به عنوان نتایج راهبردی جهت مدل تحلیل یا چارچوب نظری مطرح می‌گردد. تفکر سیستمی و نگاه یکپارچه به همه عوامل توسعه امنیت به عنوان یک نظام واحد کلان فرابخشی، مهم‌ترین عامل ایجاد موفقیت در کاهش احساس ناامنی و در نتیجه افزایش احساس امنیت در میان شهروندان است.

تالکوت پارسونز: پارسونز جامعه را متشکل از اجزایی می‌دانست که اصطلاحاً پایگاه نقش‌ها می‌شود. بنابراین وقتی خرده سیستم‌ها به ایفای نقش‌های خویش پرداخته و آسیبی متوجه آنان نباشد یا همچنین امکان کسب فرصت‌ها برای انسجام خرده سیستم‌ها فراهم باشد، امنیت اجتماعی برقرار شده است. پارسونز برای امنیت اجتماعی چهار بعد قائل است که هر کدام مربوط به یک خرده سیستم جامعه هستند و از برآیند برخورداری از این چهار بعد امنیت اجتماعی می‌توان به تحقق امنیت در سطح جامعه امید داشت. این چهار بُعد امنیت عبارتند از: امنیت مالی و اقتصادی، امنیت سیاسی، امنیت حقوقی و قضایی، امنیت فرهنگی که به ترتیب در نظام فکری پارسونز ضروری بوده و هر یک از جایگاه خاصی برخوردارند.

آنتونی گیدنز: از نظر گیدنز، امنیت را می‌توان موقعیتی دانست که در آن با خطرهای خاصی مقابله می‌شود، یا این خطرها به حداقل رسانده می‌شود. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به معنای بالفعل و چه به معنای تجربی آن، ممکن است به مجموعه‌هایی از آدم‌ها، تا مرز امنیت جهانی یا به افراد، ارتباط داشته باشد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۴۴). به این ترتیب

گیدنز مصونیت در برابر خطرها را امنیت تعریف کرده است. در نظر گیدنز، خطر و امنیت دو روی یک سکه را تشکیل می‌دهند به گونه‌ای که وقتی امنیت وجود دارد خطر رخت بر می‌بندد و بالعکس زمانی که با خطر دست و پنجه نرم می‌کنیم، امنیت مغشوش و پنهان است. سپس او به طرح امنیت وجودی به عنوان یکی از صورت‌های مهم امنیت پرداخته است و از ضرورت امنیت وجودی برای مقاومت در مقابل هجوم گسترده و بی‌سابقه مخاطرات نهادهای مدرنیت سخن می‌گوید. به عبارت دیگر، این اصطلاح به اطمینانی بر می‌گردد که بیشتر آدم‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند (همان: ۱۰۴).

بوزان: امنیت اجتماعی تنها یکی از بخش‌های پنجگانه رویکرد پنج بعدی بوزان به فرضیه امنیت است. دیگر بخش‌های این رویکرد عبارتند از: امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی و محیطی. به طور کلی، امنیت نظامی به آثار متقابل توانایی‌های تهاجمی و دفاعی مسلحانه دولت‌ها و نیز برداشت آن‌ها از مقاصد یکدیگر مربوط است. امنیت سیاسی ناظر بر ثبات سازمانی دولت‌ها، نظام‌های حکومتی و ایدئولوژی است که به آن‌ها مشروعیت می‌بخشد. امنیت اقتصادی یعنی دسترسی به منابع مالی و بازارهای لازم برای حفظ سطوح قابل قبولی از رفاه و قدرت دولت. امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت ملی با شرایط قابل قبول از تحول مربوط است. امنیت زیستی محیطی ناظر است بر حفظ محیط جهانی به عنوان سیستم پشتیبانی ضروری که تمام حیات بشری بدان متکی است. این پنج بخش جدا از یکدیگر عمل نمی‌کنند. هر یک از آن‌ها دارای کانون مهمی در درون مسئله امنیت و روشی برای تنظیم اولویت‌ها بوده و از طریق ارتباطات قوی به یکدیگر متصل هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). به عقیده بوزان جوامع درباره مقوله هویت بسیار اساسی برخورد می‌کنند، او استدلال می‌کند که مقوله کلیدی جامعه هویت است. یعنی آن دسته از عقاید و اعمالی که افراد را به عنوان اعضای جامعه خاص معرفی و باز می‌شناساند. جامعه درگیر هویت و درگیر خودباوری گروه‌ها و افرادی است که خود را اعضای جامعه می‌دانند. به عبارت دیگر، جوامع متشکل از یک احساس هویت اجتماعی هستند. همان چیزی که به افراد و گروه‌ها امکان می‌دهد خود را به عنوان یک جزء از جامعه تلقی نمایند. با این توصیف، بوزان بحث خود را با تاکید بر اصول نظام

ارگانیک بیان نموده و در ادامه عناصر ارگانیک امنیت اجتماعی را هویت نامیده و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویت تلقی می‌کند (همان: ۴۱).

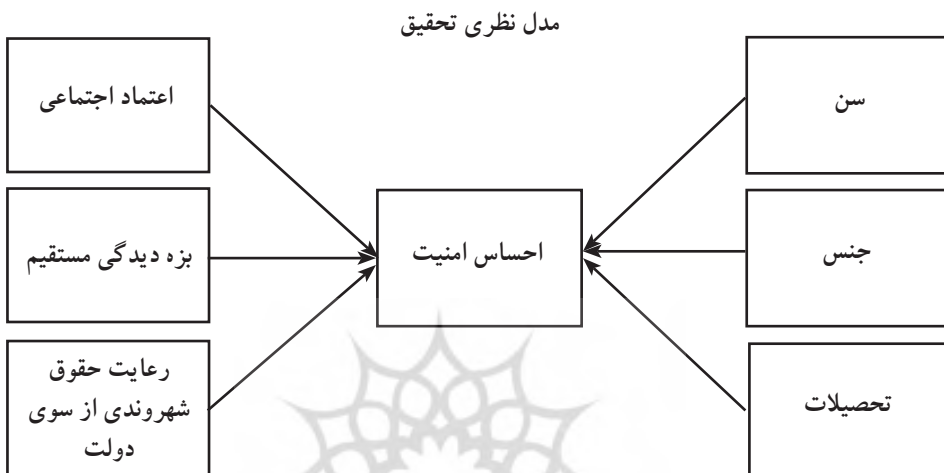
بوزان امنیت اجتماعی را به حفظ مجموعه ویژگی‌های ارجاع می‌دهد که بر مبنای آن افراد خود را عضو گروه خاص تلقی نموده‌اند. از دیدگاه وی، امنیت اجتماعی عبارت است از توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی و... در حفظ هستی و هویت خود. در واقع بوزان امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی می‌کنند (گروسی، ۱۳۸۶: ۲۹).

دسته دوم تعاریف، امنیت را به عنوان فقدان هراس از ویرانی و تهدید ارزش‌های جامعه می‌دانند. اگر امنیت اجتماعی را شامل تمهیداتی برای حفظ زندگی اعضای جامعه و سپس حفظ راه و روش زندگی آنان بدانیم، بنابراین می‌توان امنیت اجتماعی را رفع تهدید از عنصر اتصال دهنده اعضای جامعه به یکدیگر در نظر گرفت. این نوع تعریف از امنیت شامل موارد زیر است:

- ❖ امنیت حاصل فضای اجتماعی است.
- ❖ این فضای اجتماعی سطح کلان یا دولت به معنای عام را در بر نمی‌گیرد.
- ❖ امنیت اجتماعی فقط به سطح امنیت فرد محدود نمی‌شود.
- ❖ امنیت اجتماعی بر مجموعه‌ای از افراد تاکید می‌ورزد که عنصر یا عناصری ویژه مانند جنسیت، قومیت، مذهب و... آن‌ها را به هم مرتبط می‌سازد.
- ❖ زمانی که ارزش‌های اتصال دهنده افراد تهدید گردد، امنیت متزلزل می‌شود (همان).

همچنین از نظر برخی محققان چون فرارو آشفته‌گی مدنی به معنای آن است که استانداردهای اجتماعی در سطح پایینی قرار دارد و به نوبه خود این علامت را تداعی می‌کند که ارزش‌ها و هنجارهای مورد پذیرش عرفی تحلیل رفته است. او با تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پیمایش ملی دریافت که پدیده آشفته‌گی مدنی می‌تواند اطلاعات بوم‌شناسانه‌ای را ارائه دهد که برداشت شهروندان از احتمال مورد بزه واقع شدن را شکل می‌دهد. آنگاه برداشت از خطر می‌تواند ترس ابراز شده مردم از جرم و ناامنی را تحت تأثیر قرار دهد. ایده‌های بوم‌شناسانه دیگری نیز وجود دارد برای مثال ایده‌ای که می‌توان آن را به صورت ذیل خلاصه کرد: ساکنان شهرهای بزرگ در مقایسه با ساکنین شهرهای کوچک و مناطق روستایی ترس بیش‌تری را گزارش می‌کنند و مردمی که در

محلات مرکزی شهرها زندگی می‌کنند در جات بالاتری از احساس ناامنی را در مقایسه با ساکنان حومه شهرها گزارش می‌کنند. همچنین برخی از محققان همبستگی معناداری را بین اندازه اجتماع یا شهر و احساس ناامنی یافته‌اند که در این تحقیق از آن‌ها بهره جسته‌ایم.

پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل اجتماعی سیاسی مؤثر بر احساس امنیت است.

فرضیات این تحقیق عبارت است از:

- ۱- بین سن و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- بین جنس و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۳- بین سطح تحصیلات و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۴- بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۵- بین رعایت حقوق شهروندان از سوی دولت و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.
- ۶- بین بزه دیدگی مستقیم و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.

روش

روش پژوهش، کمی - پیمایشی و هدف از به کارگیری این روش، جمع‌آوری اطلاعات درست و پی‌بردن به «ذهنیت» و «احساس» واقعی نمونه‌های انتخاب شده می‌باشد. در این پژوهش، به منظور

نمونه‌گیری از جمعیت آماری تحقیق، از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است. جمعیت آماری تحقیق حاضر تمام افراد ۱۶ سال به بالا و ساکن در شهرستان ایلام‌اند که تعداد آن‌ها ۸۶۴۰۰ نفر می‌باشد. برای به دست آوردن حجم نمونه در این تحقیق، از فرمول کوکران استفاده شد و بر این اساس حجم نمونه ۳۷۸ نفر به دست آمد. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها، داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. کلیه تحلیل‌های آماری توسط نرم افزار SPSS انجام شده است. با توجه به این که این ضرایب از پرکاربردترین ضرایب در تحقیقات اجتماعی و تعیین وجود رابطه بین دو متغیر هستند با این وصف، در این تحقیق اغلب از این ضرایب برای تحلیل‌های تحقیق استفاده شده است.

یافته‌ها

فرضیه اول: بین سن و احساس امنیت رابطه وجود دارد. با توجه به اینکه سن یک متغیر کمی و در مقیاس فاصله‌ای است و پاسخ افراد به گویه‌های احساس امنیت با هم ترکیب شده و تبدیل به مقیاس کمی شده‌اند. بنابراین، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی فرضیه استفاده شده است.

جدول ۱: ضریب همبستگی بین سن و احساس امنیت

متغیرها	ضریب همبستگی	سن
احساس امنیت کل	ضریب همبستگی پیرسون	*-۰/۱۳۷
	سطح معناداری	۰/۰۱۳
	تعداد	۳۲۴
امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	*-۰/۱۴۳
	سطح معناداری	۰/۰۱۰
	تعداد	۳۲۴
امنیت اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۰۴۸
	سطح معناداری	۰/۳۹۰
	تعداد	۳۲۴
امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۰۱۹
	سطح معناداری	۰/۷۳۹
	تعداد	۳۲۴

جدول (۱) نشان می‌دهد که بین سن و احساس امنیت همبستگی معناداری و معکوسی وجود دارد. $r = -0.137$ با $p = 0.013$ چون $p < \alpha = 0.05$ کوچک‌تر است، بنابراین رابطه بین دو متغیر از نظر آماری معنادار می‌باشد و فرضیه تایید می‌گردد. بررسی بیشتر نشان داد که بین سن و احساس امنیت اجتماعی ($r = 0.143$) نیز رابطه وجود دارد اما بین سن و امنیت اقتصادی و سیاسی رابطه معناداری یافت نشد.

فرضیه دوم: بین جنسیت و احساس امنیت رابطه وجود دارد. متغیر جنسیت در این پژوهش به صورت اسمی در نظر گرفته شده است و متغیر احساس امنیت به صورت کمی است، بنابراین از آزمون ضریب همبستگی اتا استفاده شده است.

جدول ۲: ضریب همبستگی بین جنس و احساس امنیت

اندازه پیش بین خطا			
			ضریب
متغیر اسمی و فاصله‌ای	ضریب اتا Eta	جنسیت متغیر مستقل	۰/۵۹۰
		احساس امنیت متغیر وابسته	۰/۱۸۴

جدول (۲) نشان می‌دهد که بین جنسیت و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد و جنسیت می‌تواند به عنوان یک متغیر پیش بین برای میزان امنیت باشد. $\eta = 0.18$.

فرضیه سوم: بین تحصیلات و احساس امنیت رابطه وجود دارد. با توجه به اینکه تحصیلات یک متغیر رتبه‌ای است و پاسخ افراد به گویه‌های احساس امنیت با هم ترکیب شده و تبدیل به مقیاس کمی شده‌اند، بنابراین از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن برای بررسی فرضیه استفاده شده است.

جدول ۳: ضریب همبستگی بین تحصیلات و احساس امنیت

متغیرها	ضریب همبستگی	تحصیلات
احساس امنیت کل	ضریب همبستگی پیرسون	-.۰/۱۶۰***
	سطح معناداری	۰/۰۰۲
	تعداد	۳۷۸
امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	-.۰/۰۸۱
	سطح معناداری	۰/۱۱۴
	تعداد	۳۷۸
امنیت اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	-.۰/۱۵۱***
	سطح معناداری	۰/۰۰۳
	تعداد	۳۷۸
امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	-.۰/۱۹***
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸

جدول (۳) نشان می‌دهد که بین تحصیلات و احساس امنیت همبستگی معناداری و معکوسی وجود دارد. $r = -0/16$ با $p = 0/002$ چون p از $\alpha = 0/01$ کوچک‌تر است، بنابراین رابطه بین دو متغیر از نظر آماری معنادار می‌باشد و فرضیه تایید می‌گردد. بررسی بیشتر نشان داد که بین تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی ($r = -0/081$) رابطه‌ای وجود ندارد، اما بین تحصیلات و امنیت اقتصادی ($r = -0/15$) و امنیت سیاسی ($r = -0/19$) رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت رابطه وجود دارد. با توجه به اینکه اعتماد اجتماعی یک متغیر کمی است و پاسخ افراد به گویه‌های احساس امنیت با هم ترکیب شده و تبدیل به مقیاس کمی شده‌اند با این وصف، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی فرضیه استفاده شده است.

جدول ۴: ضریب همبستگی بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت

متغیرها	ضریب همبستگی	اعتماد اجتماعی
احساس امنیت کل	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۶۱۰**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸
امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۲۶۳**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸
امنیت اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۳۳**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸
امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۵۶۴**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸

تحلیل جدول (۴) نشان می‌دهد که بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت همبستگی معناداری وجود دارد $r=0/61$ با $p=0/000$ چون p از $\alpha=0/05$ کوچک‌تر است، بنابراین رابطه بین دو متغیر از نظر آماری معنادار می‌باشد و فرضیه تایید می‌شود.

بررسی بیشتر نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی ($r=0/26$) و بین اعتماد اجتماعی و امنیت اقتصادی ($r=0/73$) و امنیت سیاسی ($r=0/56$) رابطه وجود دارد. فرضیه پنجم: بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت رابطه وجود دارد.

جدول ۵: ضریب همبستگی بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت

متغیرها	ضریب همبستگی	رعایت حقوق شهروندی
احساس امنیت کل	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۰۹۱
	سطح معناداری	۰/۰۷۹
	تعداد	۳۷۸
امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۰۵۰
	سطح معناداری	۰/۳۳۳
	تعداد	۳۷۸
امنیت اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۲۱۴**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸
امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۲۲۷**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۷۸

جدول (۵) نشان می‌دهد که بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت همبستگی معناداری وجود ندارد. $r = -0/091$ با $p = 0/079$ چون p از $\alpha = 0/05$ بزرگ‌تر است، بنابراین رابطه بین دو متغیر از نظر آماری معنادار نمی‌باشد و فرضیه رد می‌شود. بررسی بیشتر نشان داد که بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت اجتماعی ($r = -0/05$) نیز رابطه‌ای یافت نشد اما بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و امنیت اقتصادی ($r = 0/21$) و امنیت سیاسی ($r = 0/23$) رابطه‌ای وجود دارد و از نظر آماری معنادار می‌باشد. فرضیه ششم: بین بزه دیدگی افراد و احساس امنیت رابطه وجود دارد.

جدول ۶: ضریب همبستگی بین بزه دیدگی و احساس امنیت

متغیرها	ضریب همبستگی	بزه دیدگی
احساس امنیت کل	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۱۴۶**
	سطح معناداری	۰/۰۰۴
	تعداد	۳۷۸
امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۱۲۰*
	سطح معناداری	۰/۰۲۰
	تعداد	۳۷۸
امنیت اقتصادی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۰۰۲
	سطح معناداری	۰/۹۶۴
	تعداد	۳۷۸
امنیت سیاسی	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۱۵۰**
	سطح معناداری	۰/۰۰۴
	تعداد	۳۷۸

ضریب همبستگی بین بزه دیدگی و احساس امنیت نشان می‌دهد که بین دو متغیر رابطه معناداری وجود دارد $r = -0/146$ با $p = 0/004$ چون p از $\alpha = 0/05$ کوچک‌تر است، بنابراین رابطه بین دو متغیر از نظر آماری معنادار می‌باشد. همچنین بین امنیت اجتماعی و بزه دیدگی و امنیت سیاسی رابطه وجود دارد اما بین امنیت اقتصادی و بزه دیدگی رابطه معناداری یافت نشد.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس یافته‌های به دست آمده بین سن و احساس امنیت همبستگی معنادار و معکوسی وجود دارد. به این معنا که با بالا رفتن سن افراد احساس امنیت کاهش پیدا می‌کند و همین طور هر چه که سن افراد پایین‌تر باشد احساس امنیت بیشتری دارند. برخی از محققین این مسئله را به عامل

ناتوانی مسن ترها در دفاع از خود در برابر بزه کاران، فقدان توانایی مالی و یا منابع اجتماعی برای جبران آثار بزه دیدگی و در مجموع تأثیرات و پیامدهای بیشتر جرم بر افراد مسن تر نسبت داده‌اند. در سطوح پایین‌تر در بررسی که برای سنجش رابطه بین سن و ابعاد احساس امنیت به صورت جداگانه صورت گرفت نشان داد که بین سن و احساس امنیت نیز رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد اما بین سن و احساس امنیت اقتصادی و سیاسی رابطه معناداری یافت نشد. همچنین، فرضیه دوم مبنی بر اینکه در میزان احساس امنیت بین زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد، تأیید شد. نتایج به دست آمده از این تحقیق با نتایج تحقیقات صورت گرفته پیش از این مطابقت دارد. مطالعات و تحقیقات بسیاری در بررسی میزان تفاوت میزان احساس امنیت بین زنان و مردان صورت گرفته که نشان داده‌اند معمولاً زنان بیشتر از مردان احساس ناامنی می‌کنند برخی دیگر از محققین در تبیین این نتایج بیان داشته‌اند که ترس بیشتر زنان را باید در آسیب پذیری بیشتر فیزیکی و اجتماعی آنان جستجو کرد. ضمن آنکه آسیب پذیری اجتماعی، به نوبه خود، نتیجه زندگی در جامعه‌ای است که از نظر جنسیت دچار طبقه‌بندی بوده و جامعه پذیری نقش جنسی معمولاً به پیدایش روحیه انفعال و تسلیم در زنان منجر می‌شود. طبق آزمون‌های انجام شده، فرضیه سوم مبنی بر اینکه بین تحصیلات و احساس امنیت رابطه وجود دارد، تأیید شد. بر این اساس بین تحصیلات و احساس امنیت همبستگی معنادار و معکوسی وجود دارد. به این معنا که هر چه سطح تحصیلات بالاتر باشد احساس امنیت کاهش پیدا می‌کند و بالعکس. در بررسی دقیق‌تر، مشخص شد که رابطه معناداری بین تحصیلات و احساس امنیت اجتماعی وجود ندارد اما بین تحصیلات و احساس امنیت اقتصادی و سیاسی رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد.

همچنین بر اساس نتایج به دست آمده بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت رابطه وجود دارد، تأیید شد. بر این اساس بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت همبستگی معناداری وجود دارد. به این معنا که هر چه میزان اعتماد اجتماعی افزایش یابد، میزان احساس امنیت نیز افزایش پیدا می‌کند و بالعکس. بر اساس یافته‌های این تحقیق از بین متغیرهای این تحقیق متغیر اعتماد اجتماعی دارای بیش‌ترین وزن برای سنجش مقوله احساس امنیت است. بررسی بیشتر نشان داد که بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی و بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت

اقتصادی و بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت سیاسی رابطه وجود دارد. نتایج به دست آمده از این تحقیق با نتایج تحقیقات گذشته در این مورد مطابقت دارد. بر اساس نتایج به دست آمده متغیر اعتماد اجتماعی متغیری است که با هر سه بعد متغیر وابسته همبستگی بالایی دارد. علاوه بر آن از نتایج به دست آمده این است که بین بزه دیدگی مستقیم و احساس امنیت رابطه وجود دارد، تأیید شد. بر این اساس بین بزه دیدگی مستقیم و احساس امنیت همبستگی معناداری وجود دارد. بررسی بیشتر نشان داد که بین بزه دیدگی مستقیم و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و بین بزه دیدگی مستقیم و امنیت اقتصادی و بین بزه دیدگی مستقیم و احساس امنیت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد. طبق آزمون‌های انجام شده، همچنین بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت رابطه وجود دارد، تأیید نشد. بر این اساس بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت همبستگی معناداری وجود ندارد. می‌توان این مسئله را به این صورت تبیین کرد که در کشورهای جهان سوم و از جمله ایران و در مرحله بعد در شهرهای کوچکی مثل ایلام اقدامات زیادی در زمینه بالا بردن سطح آگاهی مردم نسبت به حقوق شهروندی صورت نگرفته است و در واقع برای بسیاری از مردم اصطلاح حقوق شهروندی یک اصطلاح ناشناس و غریبه است. حال در چنین شرایطی که آگاهی مردم از حقوق اولیه شان در سطح بسیار پایینی قرار دارد، به نظر می‌رسد که رعایت و یا عدم رعایت آن از سوی دولت تأثیر ملموس و قابل شناسایی در احساس امنیت آنان به ویژه در سطح اجتماعی ندارد. در بررسی دقیق‌تر بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد و بین رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت اقتصادی و رعایت حقوق شهروندی از سوی دولت و احساس امنیت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد.

منابع

منابع فارسی

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰، زمستان). ساخت اجتماعی امنیت. فصل نامه دانش انتظامی، ۳ (۴).
- الیاسی، محمد حسین (۱۳۸۶، تابستان). رابطه منزلت اجتماعی پلیس با میزان احساس امنیت شهروندان تهرانی. فصلنامه امنیت، ۵، (۴).
- بوزان، باری (۱۳۸۷). مردم، دولت‌ها و هراس (پژوهشکده مطالعات راهبردی، مترجم). تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- رادمند، داوود (۱۳۷۹، تابستان). امنیت و آزادی. مجله علوم سیاسی، ۳ (۹).

کلمنتس، کوین. (۱۳۸۴، تابستان). به سوی جامعه‌شناسی امنیت (محمد علی قاسمی، مترجم). فصلنامه مطالعات راهبردی، (۲)۸.

گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال (۱۳۸۶، زمستان). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت. فصلنامه دانش انتظامی، (۲)۹.

گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیت (محسن ثلاثی، مترجم). تهران: نشر مرکز.
مدیری، آتوسا (۱۳۸۵، بهار). جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی، (۲۲)۶.

نصیری، قدیر (۱۳۸۱، زمستان). جامعه‌شناسی امنیت ملی: مطالعه موردی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات راهبردی، (۲۶).

